

Економічні науки

УДК 334.330.59

Коденко Наталія Миколаївна

аспірант кафедри підприємництва та бізнес-адміністрування

*Харківського національного університету
міського господарства імені О. М. Бекетова*

Коденко Наталия Николаевна

аспирант кафедры предпринимательства и бизнес-администрирования

*Харьковского национального университета
городского хозяйства имени А. Н. Бекетова*

Kodenko Nataliia

Postgraduate Student of the Department of

Entrepreneurship and Business Administration

O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ЕКОНОМІЧНИЙ

ДОБРОБУТ КРАЇНИ

ВЛИЯНИЕ СОЦИАЛЬНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ НА

ЕКОНОМИЧЕСКОЕ БЛАГОПОЛУЧИЕ СТРАНЫ

THE IMPACT OF SOCIAL ENTERPRISES ON THE ECONOMIC

WELL-BEING OF THE COUNTRY'S

Анотація. Стаття присвячена дослідженню впливу соціальних підприємств на функціонування економічного сектору країни та добробут населення. Визначено, що соціальні підприємці, такі ж самі підприємці, але з певною соціальною місією. Визначено як за рахунок впровадження соціального бізнесу можна вирішити багато завдань на державному рівні і зменшити податкове навантаження на місцеві бюджети країни, завдяки функціонуванню соціальних підприємств. Приведені різні напрямки соціального бізнесу та його позитивний вплив на економічний розвиток

держави. Обґрунтовано, що соціальне підприємництво ефективно впливає на економічну, соціальну, екологічну, рекреаційну ланки країни. У якості подальших досліджень можна стверджувати, що залежність економічного розвитку держави від бізнес-структур є очевидною, тому розвиток соціального бізнесу повинен стати невід'ємною частиною підприємництва країни.

Ключові слова: соціальне підприємництво, соціальний підприємець, соціальна місія, соціальна цінність.

Анотація. Стаття посвячена дослідженню впливу соціальних підприємств на функціонування економічного сектора країни та благополуччя населення. Визначено, що соціальні підприємці, такі ж саме точно підприємці, але з певною соціальною місією. Визначено як за рахунок введення соціального бізнесу можна вирішити багато завдань на державному рівні та знизити податковий навантаження на місцеві бюджети країни, завдяки функціонуванню соціальних підприємств. Приведено різні напрями соціального бізнесу та його позитивний вплив на економічне розвиток країни. Обґрунтовано, що соціальне підприємництво ефективно впливає на економічну, соціальну, екологічну, рекреаційну галузі країни. В якості подальших досліджень можна утвердити, що залежність економічного розвитку держави від бізнес-структур є очевидною, тому розвиток соціального бізнесу повинен стати невід'ємною частиною підприємництва країни.

Ключевые слова: социальное предпринимательство, социальный предприниматель, социальная миссия, социальная ценность.

Summary. The article is devoted to the study of the influence of social enterprises on the functioning of the country's economy and the welfare of the population. It is determined that social entrepreneurs, but with a certain social

mission. It is determined how, due to the introduction of social business, it is possible to solve many tasks at the state level and reduce the tax burden on the local budgets of the country, due to the functioning of social enterprises. Various directions of social business and its positive influence on economic development of the state are resulted. It is substantiated that social entrepreneurship effectively influences the economic, social ecological, recreational part of the country. As further research, it can be argued that the dependence of the country's economic development on business structures is obvious, therefore, the development of social business should become an integral part of the country's entrepreneurship.

Key words: *social entrepreneurship, social entrepreneur, social mission, social vaiue.*

Постановка проблеми. У зв'язку зі своєю актуальністю соціальне підприємництво – предмет позитивних очікувань в більшості країн Європи, що стосується перспектив розвитку некомерційного сектору економіки, бізнесу та соціальної політики держави. Соціальне підприємництво поєднує в собі чесність, демократію, соціальну та екологічну відповідальність, воно є сучасним підкодом до підприємництва 21 сторіччя, у якому збережені складові ринкової економіки, де кожний може вільно торгувати, виходячи з попиту та пропозиції і відкритої конкуренції.

Соціальне підприємництво - це бізнес з суспільними цінностями, який сконцентрований на вирішенні проблем соціуму і навколишнього середовища, но при цьому працює по законам ринку. Соціальні підприємці шукають засоби вирішення проблем суспільства і водночас заробляють при цьому гроші. Соціальне підприємництво створює економіку майбутнього, воно розрізняється як за типом компаній так і за тематикою діяльності. Взагалі соціальні підприємства можуть бути неприбутковими і

працювати на гранти та благодійні внески, можуть бути і прибутковими, але при цьому їх продукція вирішує певні соціальні проблеми, а також гібридними, які частину прибутку витрачають на суспільно важливі справи. Соціальне підприємництво в Україні явище молоде, але стрімко набирає сили, деякі соціальні підприємства з'явилися останні п'ять років і на сьогодні їх налічується приблизно 1,5 тисячі. Зараз у соціальному підприємстві актуальні такі напрямки діяльності: соціально-економічна адаптація незахищених верств населення (переселенців, ветеранів АТО, жінок з дітьми, літніх людей) екологічні проблеми, торгівля, а також освітні послуги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвитком соціального підприємництва займаються такі підприємці та суспільні діячі як Олександр Фельдман, меценат, громадський діяч та політик, засновник соціального проекту «Фельдман екопарк» [6], Тетяна Карібова, власниця крамниць та організатор благодійних заходів для різних верств населення [3], Марія Сорокіна, засновниця бренду re-beau [2], Юрій Лопатинський, директор МГО «Народна допомога – Львів» [1, с. 34-35], також видатні вчені: Д. Бронштейн, Г. Діз та відомий економіст Й. Шумпетер [1, с. 8].

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою даної статті є визначити значення діяльності соціальних підприємців в економічному просторі та вплив на добробут громадян країни.

Виклад матеріалу дослідження та його основні результати. Термін «соціальний підприємець» з'явився в обігу в середині 1990 – х років переважно завдяки американським фондам та організаціям і використовувався щодо підприємців, які знаходять нові способи реагування на соціальні проблеми. На думку відомого економіста Йозефа Шумпетера, соціальні підприємці – це реформатори і революціонери, які виконують соціальну місію. Грегорі Діз у своїй праці про соціальне підприємництво далі розвиває цю думку, що соціальні підприємці

здійснюють докорінні перетворення і змінюють порядок речей у соціальній сфері задля вирішення нагальних проблем. Вони прагнуть системних змін і сталого поліпшення, їхні дії мають потенціал для стимулювання глобальних поліпшень в обраній ними сфері, чи в галузі освіти, чи охорони здоров'я, чи природного довкілля. Д. Борнштейн вважає соціального підприємця першопроходцем із потужною ідеєю та високими етичними стандартами, який поєднує теоретичні та практичні навички вирішення проблеми і є одержимим своїм баченням змін. Взагалі головне, що відрізняє соціального підприємця від звичайного – це соціальна місія, яка є для нього провідною. Місію соціального вдосконалення не може бути зведено до отримання прибутку, створення багатства, бо це лише засіб для досягнення соціальної мети, а не самоціль. Соціальні підприємці прагнуть створити умови для сталого поліпшення та підтримки соціального впливу. Також важлива особистість соціального підприємця, його розуміння соціальних проблем, а також його спроможності за певних умов зініціювати створення соціального підприємства [1, с. 8].

До соціальних підприємств можна віднести проект «Фельдман екопарк» Олександра Фельдмана, крамниця «Шафа добра» Тетяни Карібової, підприємство з екологічним напрямком, що виробляє прикраси з пластику під власним брендом Re-beau дизайнерки Марії Сорокіної. У Львові існує соціальна пекарня «Горіховий дім», її засновником є Юрій Лопатинський, також. У Львові також діє соціальна пекарня «Горіховий дім».

Фельдман Екопарк у Харкові – це природний зоопарк з чудовим ландшафтом, який об'єднує в собі майдан для відпочинку та втілення соціального підприємництва. Парк є безкоштовним для усіх відвідувачів і з кожним роком поповнюється новими тваринами з різних куточків світу. Нещодавно був запроваджений новий соціальний проект на території парку «Майдан пригощань» – це безкоштовні обіди для відпочиваючих та

виступи музикантів у вихідні дні. Це соціальний проект Фельдман Екопарк при підтримці фонда Олександра Фельдмана і групи компаній Абек. Його мета допомогти людям в складний час згуртуватись і пережити кризу. Також на майданчику проводяться різні цікаві і корисні майстер-класи по хендмейду, виготовленню сувенірів з фетра, гончарному мистецтву, малюванню, заняття по екофітнесу, боулінгу і крокету. Соціально – гуманітарний мультикомплекс Фельдман Екопарк співпрацює с такими закладами вищої освіти як ХНУ ім. Каразіна, ХНУВД, ХМАПО. У 2021 році були підписані меморандуми про співпрацю з Харківською державною академією дизайну і мистецтв та Харківським національним педагогічним університетом імені Г. С. Сковороди, а також Державною гімназією – інтернат з посиленою військово – фізичною підготовкою «Кадетський корпус». Вихованці «Кадетського корпусу» будуть займатися суспільно – корисною працею у Екопарку: допомагати слідкувати за парком, підтримувати порядок на його території, доглядати за тваринами і натомість отримувати поглиблене знання по екології і природознавству. У результаті чого Екопарк отримує багато вірних друзів, а наша країна – освідчених, здорових і екологічно відповідальних офіцерів [6].

У Львові працює соціальна пекарня «Горіховий дім» - підприємство, що виробляє печиво і здобну продукцію за старовинними рецептами і без барвників та інших домішок, а зароблені гроші направляє у Центр інтеграції для жінок, які опинились у кризових ситуаціях, а також на підтримку «Соціального таксі» для інвалідів. Центр інтеграції для жінок було відкрито у 2010 році, де жінки могли отримати тимчасовий притулок та психологічну підтримку. Соціалізацією жінок займались за грантові кошти, а потім з'явилась ідея створити бізнес-модель, яка б надавала можливість підтримувати організацію власними силами. В 2012 році було прийняте рішення відкрити пекарню «Горіховий дім» На підприємстві проходять навчання жінки, які зіштовхнулись з різними проблемами, а за

бажанням вони можуть у пекарні і працювати, допомагаючи професійним пекарям по господарству. [5].

Засновниками «Горіхового дому» стали Юрій Лопатинський, директор МГО «Народна допомога – Львів», Остап Онишко, виконавчий директор соціальної пекарні «Горіховий дім», громадська організація «Народна допомога – Львів». Перше печиво випікав один із засновників Юрій Лопатинський із допомогою ще двох працівників. Невдовзі після відкриття пекарня вийшла на рівень прибутку. Поступово вона почала розширюватись і збільшувати свій асортимент, разом почали розширювати і ринок збуту печива. На сьогодні функціонує власна торгова точка, також організовано доставку печива на замовлення додому, що стало безумовною перевагою в карантинних умовах, викликаних пандемією у 2020 році. Водночас команда активно вивчає зарубіжний досвід розвитку соціального підприємництва, зокрема, Німеччини, Франції, США. У рамках проекту «Usaid Respond» Юрій Лопатинський став ментором для соціальних підприємців – початківців [1, с. 34-35].

Дизайнерка Марія Сорокіна, засновниця бренду re-beau, випускає біжутерію та fashion-аксесуари з вторинної сировини. Марії подобається вигадувати речі з незвичних матеріалів, на які інші не звернули уваги. Також соціальний проект вовлікає у товариство таких же «заряджених» людей, у яких є нестандартні ідеї, засоби вирішення суспільних проблем. Яскраві брошки у формі єдинорога або листа монстери, крупні сережки зірки – всі вони вироблені з пластикових бутілок з косметики або миючих засобів. Ці прикраси Марія Сорокіна випускає під брендом re-beau, назва якого означає responsible beauty, чи «Відповідальна краса». Під відповідальністю Марія розуміє бережливе відношення до ресурсів, повторне використання пластикової тари [2].

Вироби re-beau вироблені з двох видів пластика – поліетилена і поліпропілена. Сировину подроблюють, а потім плавять у спеціальній

машині, термопласті, і заливають у форми, де вироби застигають. Термопласт зібрали самостійно, знайшли у мережі чертежі, адаптували їх під свої потреби і за дві неділі зібрали агрегат. Сировину беруть у організації «Україна без сміття» а ще збирають пластик самі, виїзжаючи на прибирання річних берегів. З однієї бутылки виходить від двох до п'яти пар сережок, в середньому за місяць використовують до 2 кг пластика. Дизайн прикрас вона розробляє сама, їх виготовлення займає 20-30 хвилин. Десятину від продажу прикрас інвестує у прибирання лісів та водойм. Із зібраного пластику дизайнерка створила колекцію для українського тижня моди. Незвичні вироби одразу ж здивували світ моди, а моделі дефілюють у них на відомих подіумах країни. Тим самим Марія дбає про захист довкілля, збираючи і перероблюючи непотрібне сміття, і виготовляє з них яскраві речі та аксесуари [7].

Крамниця «Шафа добра» Тетяни Карібової у місті Харкові ще один яскравий приклад соціального підприємництва, де керівник не отримує особистий дохід від продажів, кошти використовуються на підтримку проекту, а більша частина йде на благодійність. Витратами на крамницю є комерційна аренда без якихось знижок, комунальні платежі, податки. Тут офіційно працює чотири людини, які спочатку працювали на волонтерській основі, працевлаштування двох переселенок із Донбасу з маленькими дітьми забезпечив благодійний фонд «Карітас Харків». Більшу частину прибутку власниця крамниць перераховує у Центр помочі вагітним і підтримує маленькі ініціативи харків'ян, наприклад, організаторів проекту «Мрія не старіє», де проводять заходи для літніх людей. Зі «Шафою добра» товаришують і інші суспільники: об'єднання «Діти Чугуївщини», Харківська обласна суспільна організація жінок «Мальва» (учасниці у віці 60+). Також у крамницю звертаються групи з багатодітних сімей з проханням допомоги речами. Частина приміщення крамниці відведена під товари хенд-мейд: кукли, вироби з глини,

прикраси, іграшки, картини, ціна товарів залежить від їх стану. Як і у звичайних крамницях, у «Шафі добра» трапляються прості. Згодом з'явилась можливість давати людям не тільки речі, але й вміння. У другій «Шафі добра» на вулиці Короленка, 23 відкрився майданчик для безкоштовних лекцій і майстер-класів (курс печворка - лоскутного шиття) для переселенців, пенсіонерів і матерів з дітьми. Це благодійність, яка направлена на те, щоб підіймати цінність людей, давати їм додатковий ресурс, відкривати в них таланти, використовуючи непотрібні речі. Співпрацюють з харків'янами і українські бренди одягу, аксесуарів [3].

За подібною ідеєю стоїть щось більше – пропаганда неспоживацького суспільства, готового не просто ділитися своїми речами, а задавати моду на благодійність. Питання перенасиченості речами вже назріло, але з іншої сторони, якісні речі стоять доволі дорого. Якщо людина і не дуже багата, у неї все одно можуть опинитися непотрібні речі. Тут зходяться ці моменти: є, що віддати і є той, хто полює за речю. В основі ідеї благодійної крамниці – промоція екологічної культури, розумного споживання речей, бо речі можуть використовувати повторно або стати основою для чогось нового [4, с. 73-74].

Усі ці приклади соціального підприємництва свідчать не тільки про суспільну користь, але й про вирішення соціальних, екологічних проблем, взяття на себе відповідальності на рівні держави. Це стосується бізнесу Марії Сорокіної, яка дбає про захист довкілля, займаючись утилізацією пластикових виробів. Підприємницька діяльність Тетяни Карібової має декілька напрямків, це і зайнятість населення, навчання, заходи для літніх людей, тобто багаторівневий зміст соціального бізнесу. Психологічну реабілітацію, поєднану з розважальною ланкою несе в собі соціальний проект Олександра Фельдмана «Фельдманекопарк». Цей проект направлений на розвиток дітей, пізнання природи та релакс для дорослих, а для студентства це привід піклування за тваринами та зеленими

насадженнями. Тому всі ці напрямки у соціальному підприємстві від торгівлі, відпочинку до захисту довкілля мають розвиватися і допомагати державі здійснювати соціальну місію для добробуту країни і покращання життя людей.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Поняття «соціальне підприємництво» відносно нове і незрозуміле для більшості українців, у той час, коли Європа з ним знайома вже декілька віків, а вчені вважають, що саме за соціальним підприємництвом стоїть майбутнє. Соціальні підприємці – це новатори, які використовують іноваційні ідеї і різні ресурси задля вирішення соціальних проблем. Їх діяльність у результаті призводить до стійких позитивних соціальних змін, і поширюється на такі області як освіта, охорона навколишнього середовища, боротьба з бідністю, захист прав людини. Вважаємо, що Україна має усі шанси розвивати у себе цей напрямок. У нас вже є соціальні підприємці, які прагнуть здійснювати цю діяльність і роблять це достатньо ефективно. Разом з тим, нажаль, вони залишаються незнайомими для більшості.

Але внесок соціальних підприємств в економіку країни має збільшуватись, бо істотно впливає на добробут населення та економічне зростання держави, покращення ключових секторів економіки. Досвід багатьох європейських країн свідчить про необхідність функціонування соціального підприємництва та його позитивний вплив на різні сфери життя, тому в нашій країні цю ланку потрібно розвивати, а держава, в свою чергу, повинна підтримувати і надавати істотну допомогу соціальним підприємцям. Соціальне підприємництво взмозі вирішити багато нагальних проблем держави, зменшити податкове навантаження на бюджет країни за рахунок створення додаткових робочих місць для незахищених верств населення, надання допомоги та навчання населення, впровадження іновативних підходів в підприємницьку діяльність.

Література

1. Смаль В., Кокоть В. Що слід знати про соціальне підприємництво. Посібник. Київ, 2017. 58 с. URL: pleddg.org.ua/2017/11
2. URL: <https://focus.ua/ukraine/419619-otvetstvennoe-delo>
3. URL: <https://nakipelo.ua/v-gostyah-u-shkafa-dobra-chem-zhivet-blagotvoritel'naya-lavka/>
4. Соціальне підприємство: від ідеї до суспільних змін. Посібник / А.А. Свинчук, А.О. Корнецький, М.А. Гончарова, В.Я. Назарук, Н.Є. Гусак, А.А. Туманова. К.: ТОВ «Підприємство «ВІ ЕН ЕЙ», 2017. 188 с.
5. Офіційний сайт соціальної пекарні «Горіховий дім». URL: <https://gorihoviydim.com.ua/>
6. URL: feldman.ua
7. URL: [24tv.ua>news](http://24tv.ua/news)